Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Bréfa- og málasafn Benedikts Sveinssonar 1921-1942, seinni hluti

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Bjarkir – Sólarlag – Vorótta – Kappsigling – Álfhamar – Stökur – Hallfreðssaga

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-16, Örk 2

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

HALLFREÐAR SAGA.

—

BÚIÐ HEFIR TIL PRENTUNAR

BENEDIKT SVEINSSON.

REYKJAVÍK.

KOSTNAÐARMAÐUR:

1929.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

ÍSAFOLDARPRENTSMIÐJA.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Formáli.

Hallfreðar saga hefir geymst í handritum í tvennskonar gervi. Skilr þó ~~þa~~ eigi að efni, heldr að orðfæri. Eldri gerð sögunnar er í inni ágætu ~~skinn~~ Möðruvallabók, 132 í arkarbroti í safni Árna Magnússonar, sem rituð er í öndverðri 14 öld. Er skinnbókar þessarar víða getið í formálum fyrir Íslendinga sagna. Dr. Guðbrandr Vigfússon gaf söguna fyrst út eftir þessu handriti í útgáfu þeirri er nefnist Fornsögur, ~~og út~~ ~~Leipzig 1860~~ (Vatnsdælasaga, Hallfreðarsaga, Flóamannasaga) Leipzig 1860. Eftir þessari útgáfu er sagan prentuð í Íslendinga sögum Sigurðar Kristjánssonar; Valdemar Ásmundarson bjó til prentunar, Reykjavík 1901. — Í útgáfu þeirri, er hér birtist er og farið eftir útgáfu dr. Guðbrands um meginmál sögunnar, að öðru en því, að stafsetning er nokkuð breytt til samræmis við aðrar sögur, er Sigurður Kristjánsson hefir gefið út. Vísurnar eru og leiðréttar samkvæmt fornkvæða-

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

2/ [illegible] safni dr. Finns Jónssonar háskóla-kennara (Den norsk-islandske Skjalde-digtning).

Lengri sagan er fléttuð inn í sögur Ólafs konungs Tryggvasonar og hafa afritarar aukið hana með orða-lengingum. Er hún nefnd Hallfreðar þáttr vandræðaskálds í Flateyjarbók. Sums staðar er hún þó orðrétt sem í Möðruvalla-bók og er allt ein frásögn frá öndverðu, enda efni sög-unnar it sama. Þessi gerð sögunnar kom fyrst út í sögu Ólafs Tryggvasonar, Skálholti 1689, síðan í Fornmanna-sögum 1826–1827 og í Flateyjarbók 1860.

Sagan hefir komið út í þýðingum á ýmsum tungumálum, ýmist öll eða kaflar úr henni, svo sem ensku latínu [þýðing Sveinbjarnar Egilssonar í Scripta historica Islandorum 1828–1829], sænsku, dönsku og þýzku. Kvæðin hafa og verið birt ~~í ýmsum~~ og tekin til meðferðar í mörgum ritgerðum og kvæða-útgáfum.

Talið er að Hallfreðarsaga sé í letr færð um 1200.

Hallfreðr var merkilegt skáld.# Kvæði hans eru heldr auðskilin; eru því skýr-ingar [illegible] í skemmra lagi.

Benedikt Sveinsson.

Talið er, að hann hefir verið allmjög snortinn af skáldskap Einars Skálaglamms, sem sést af brotunum úr Hákonardrápu.

er minnir á Vellekla Einars. Í erfidrápu Ólafs konungs bregður og fyrir bergmáli ~~af~~ ~~vísu~~ eftir Glúmi Geirasyni. Annars lýsa ~~af~~ vísur Hallfreðar og kvæði einkar vel skaplyndi hans, gáska í æsku og nokkurri ófyrirleitni, baráttu milli heiðni og kristni, ~~[illegible]~~ ást og aðdáun á Ólafi konungi og loks ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ á dauðadægri ótta við helvíti, því að „ungr vask harðr í tungu".

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Tímatal.

Óttarr og Ávaldi koma til Íslands. eftir 960.
Fæddr Hallfreðr . . um 967.
Utanför Hallfreðar in fyrsta . um 987.
Hallfreðr í sjóförum . . um 988–996.
Hallfreðr yrkir drápa um Hákon jarl um 990.
Hallfreðr kemr til Óláfs Tryggvasonar, lætr skírast og yrkir drápa um konung . 996.
Fer til Danmerkr og Svíþjóðar . 997.
Fer út til Íslands, ~~yrkir~~ . 1000.
Yrkir erfidrápu um Óláf konung 1001.
Mál Hallfreðar á alþingi og utanförs 1001.
Hallfreðr kemr aftr út til Íslands 1005.
Hallfreðr fer utan og deyr í hafi um 1007.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Vísnaskýringar.

—

1. Þarf eigi skýringa.

2. __Hallfreðr__: Reiði allheiðins sannargs sökkvis margra troga[1] verðr mér svá nökkvi[2] ægileg fyr augum, sem ólítill gamall búrhundr stúri[3] úti fyr búri alls mest við för gesta; stærik brag[4].

1. __sökkvir__ __margra__ __troga__, háðuleg mannkenning, um Grís. — 2. __svá__ __nökkvi__, ámóta, viðlíka. — 3. __stúri__, ygli sig. — 4. eg yrki.

3. __Sami__: Ræðkat[1] rækimeiðum ra[illegible] at biðja eingadóttur Ávalda-ó[illegible] skaldi því[3]; síð mun byrr beiði-kvánar Surts[4] of rinna mér af kyrri Kolfinnu; svá geta menn til hennar.

1. __Ræðkat__, eg ræð eigi, eg ~~af~~ ræð frá. — 2. __randa-liðs__ virðist eignarf. af __randalinnr__, spjót eða sverð; __rækimeiðar randaliðs__, hermenn (mk.) — 3. menn ógna skáldinu ~~[illegible]~~ (Hallfreði) með því. — 4. __beiðikván__ __Surts__, tröllkona; __byrr__ __tröll-kona__, hugr; síð mun hugr menn hverfa frá inni [illegible] Kolfinnu.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

2

4. Sami: Fúss emk einn minnask við Kolfinnu, þótt álföll[1] drepi ossu stáli;[2] — mjök skýtr Mörnar vakri[3] — þót unnum nú áttgóðri,[4] nýtri tróðu Endils eldgrandar[5] nær betr an væri heitin mér.[6]

1. álföll, straumföll, rastir. — 2. skelli á skipstafni vorum. — 3. Mörn, árheiti; vakr, hestr; Mörnar vakr, skip; skipinu fleygir áfram (í straumrastum). — 4. ættgóðri. — 5. Endils eld-grund, Endill, sækonungr; Endils grund, hafið; eldar hafs, gull; gulls tróða, kona, hér: Kolfinna. — 6. því að ég ann inni ættgóðu, mikilhæfu konu nærri því betr, en þótt hún væri orðin heitkona mín.

5. Sami: Færum festar órar; særoka ferr at knerri; svörð tekr heldr at herða![1] hvar es Akkerisfrakki?

1. svörðr, svarðreip, festar skipsins og reiði. Nú tekr heldr að herða á strengjum vorum.

6. Óláfr Tryggvason: Ek fekk einn dreng til strengjar, þann er hnykkir hnakkmiða![1] hér es Akkerisfrakki.

1. hnakkmiði, dufl, er fest er á streng við akkerið og vísar eða vísar til hvar það liggr.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

3

7. Hallfreðr: Hlautk þann guðföður, es vas órðinn einna æztr manna und niðbyrði Norðra[1] norðr[2]; ek sanna þat.

1. niðbyrðr Norðra, byrðr niðja Norðra, dverga-, himinn. – 2. á norðrvegum eða Norðrlöndum.

8. Sami: Veitk, at víðlendr konungr sendi vísu skreyti[1] nökðan[2] hjör nýflaust[3] við nökkva Austra burar[4]; skrautleg hjölt ~~konungsnauti~~ verða fyr herði skölkvingr[5]; gramr höfum framðan konungsnauti[6]; of þák Kera skjalga[7].

1. skaldi, með – 2. án umgerðar eða skeiðar. – 3. nýflaust, líklega sama sem „hnakkalaust", umsvifalaust, ~~á~~ léttilega. – Um „Vest-Hnúfa" er sagt, að til sé í nútíðarmáli á Vestfjörðum og merki nabba eða litla vörtu. Í nýnorsku þýðir „nuva" sauðr með stuttum eyrum. Í fornnorsku er hnúfa þjófkerling, er af ~~vöm~~ skorið var af eyrum og nefi til refsingar. – 4. Austra burr, dvergr; dvergs nökkvi, dvergafar, skáldskapr; við skáldskap, að bragarlaunum. – 5. skölkvingr, sverð. – 6. konungrinn hefir sæmt mig konunglegri gjöf. – 7. Kera skjalgr, sverð.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

9. Sami: Hitt vas fyrr, es gatk vel blóta ~~sjálfan~~ sjalfan geðskjótan harra Hliðskjalfar; skift es á gifti gumna.

1. Harri Hliðskjalfar, Óðinn.

10. Sami: Öll ætt aldar hefr skipat ljóðum til hylli Óðins; mank algilda iðju várra niðja. ~~En trauðr legg ek fjón á frumver Friggjar,~~ ~~þvít vald Viðris hugnaði skaldi vel~~, Legg ek fjón á frumver Friggjar, þvít Kristi þjónum; en trauðr, þvít vald Viðris hugnaðisk skaldi vel.

Allar kynslóðir hafa skipað ljóðum sínum til þess að blótnast hylli Óðins; man ég þá vegsamlegu iðju feðra vorra. (Nú) legg ég ~~hatur~~ hatur á Óðin því að ég þjóna Kristi, en ~~þó~~ ~~trauðr~~ (nauðugr) því að vald Óðins hugnaðist mér vel.

11. Sami: ~~Ólfsson~~ Hǫlða reifnir, hǫfnum nafni ~~B~~rafnblóts goða ór heiðnum dómi, þess es ól lóm ~~[illegible]~~ við lof lýða.[2]

1. Konungr. — 2. Ég hafna nafni Óðins úr heiðnum sið, þess er menn lofuðu, þótt hann beitti þá brögðum.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

5

12. Sami: Mér skyli Freyr gramr ok Freyja; læt'k fjörð[1] óðul[2] Njarðar; gröm[3] líknisk við Þór enn ramma; vilk kveðja Krist einn og goð allrar ástar; erum leið reiði sonar,[4] es á frægt vald foldar und feðr.

1. fjörð, firð. – 2. óðul, flt. af aðal, eign, hér: hof eða vé; eg firrist vé Njarðar. – 3. gröm, (hér) illar vættir. – 4. Krists.

13. Sami: Sá es siðr með Sygna ræsi,[1] at goð 'ro'[1] kviðjuð;[2] verðum at forðask flest fornhaldin sköp norna; allir ýtar[3] láta ætt Óðins fyr róða;[4] ek verð ok neyddr frá niðjum Njarðar at biðja Krist.

1. 'ro, stytt fyrir ero, eru. – 2. kviðja, af nema, banna. – 3. menn. – 4. láta fyr(ir) róða, yfirgefa, kasta frá sér; róði þýðir e. t. v. sópr. (á þýzku: rude).

14. Sami: Eitt es ~~þat~~ sverð sverða, þats gerði mik sverðauðgan; nú mun verða sverðótt fyr sverða svip-Njörðum[1]. Muna[2] verða vansverðat, ~~at~~ jarðar-hljótr,[3] at yrði umbgerð at því sverði; emk verðr þriggja sverða.

1. mannkenning. – 2. mun eigi. – 3. Konungr.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

6

15. __Sami__: Ólk hrafnvíns[1] hyrjar njót[1] á hvítu
fé[2] minu, þars vildak aldri véla auðgildanda.[3] Vannk til góðs við gunnmás grenni,[4]
sem ek kunna, en hjörva friðskerðir
færði ~~at mér~~ fjörtál at mér.[5]

1. _hrafnvín_, blóð, _hyrr_, eldr, blóts eldr, sverð etc. spjót, sverðs _njótr_, maðr. — 2. _hvítt fé_, hér: silfr. — 3. mannkenning. — 4. _gunnmár_, hrafn, hrafns _grennir_, hrafnseðjandi, maðr. — 5. bjó mér banaráð.

16. __Sami__: Svá hermila[1] hefk rekit harma minna,
Baldr sárlinns[2] hné í gný skjalda;[3] erum
svipr at sveigi baugs;[4] — at létk lofhnugginn[5]
bana Auðgísls liggja dauðan sunnr[6] í
dyn Gunnar;[7] svá of hefnda ek okkar.

1. greypilega. — 2. _linnr_, ormr; _sárlinnr_, sverð etc. spjót, Baldr sverðs, mannkenning. — 3. _gnýr_ _skjalda_, bardagi. — 4. Mér er sviftir at Þorgísli. — 5. _lofhnugginn_, lofi sviftr. — 6. suðr (í Svíþjóð). — 7. _dynr Gunnar_, bardagi.

17. __Sami__: Ek brá af reiði hundgeðjuðum stökkvi
ölna skeiðs elda[1] undir; lagðak hendr at
hundi; sá sendir Hlakkar éls skíða[2] stendr eigi
sítan á vélum við þjóð;[3] rauðk bál Yggjar éla.[4]

1. _ölunn_, fiskr; _ölna skeið_, sjór; _sjávar_ _eldar_, gull; _gullsendir_, maðr. — 2. mannkenning. — 3. sitr eigi lengr á svikráðum við menn. — 4. Yggr, Óðinn; _bál Yggjar éla_, sverð.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

7

18. Sami: Heitr of-remðar sveiti leggr af Grísi at lýsibrekku leggjar íss; hon polir kvöl hjá hánum; en dreypileg[2] dýnu Rán[3] drúpir hjá hánum sem alft á sundi; leyfik lund ljóssa vífa[4].

1. leggr, armleggr; leggjar íss, silfr, arm-hringr; ~~leggjar~~ lýsibrekka leggjar íss, fagrbúin kona (hér: Kolfinna). — 2. dreypileg, sem drúpir höfði af harmi, daprleg. — 3. kona. 4. eg lofa skapsmuni innar björtu konu.

19. Sami: Fjarðar fúr-skerðandi[1] prammar til hvílu, svá sem sílafullr fúlmár[2] svimmi á báru tróð, áðr an ófríðr orfa stríðir[3] þorir skríða und váðir; hann esa[4] hvílubráðr við hlaðs Gunni.[5]

1. fúrr, eldr; fjarðar fúrr, gull; gull-skerðandi, maðr. — 2. fýll. — 3. orfa stríðir, ónegleg manna-kenning. — 4. er eigi. — 5. ~~hlaðs~~ hlaðs Gunnr, kona

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

8

20. Sami: Enn hvíti[1] hjálmgrands Höðr[2] ok Strútr[3] enn gráni mun lítt skalmask fyr búr[4], hann mun án aura Eirar[5], þót ófríðr orfþægir[5] eigi víðan stöðul ok langa kví; hirðandi hjörvangs[6] nýtr hjarðar[7].

1. hvítr, hér í merking: huglaus. – 2. hjálmgrands Höðr, mannkenning, Gríss. – 3. hundr. 4. þeir munu fara sér hœgt fyrir búrdyrnar, báðir, búrsnatar. – 5. aura Eir, kona, hér: Kolfinna. – 5. orfþægir, niðrandi mannkenning, Gríss. – 6. hjörvangr, skjöldr; hirðandi skjaldar, mannkenning. – 7. hann á gnægð búpenings.

21. Sami: Kolfinna lætk kenna fúlt af skaldi; kveðk enn of þenna hlut; kveða hvat[1] valda vítru vífi; en auðhnykkjanda[2] þykkir ganga dýrligr angi[3] af ungum svanna[4]; emk gjarn at greiða óð.

1. eitthvað. – 2. skáldinu. – 3. angi, ilmr. 4. Kolfinnu.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

22. Sami: Ek hirði litt þótt verðak
höggvinn í höndum svarra — varr-
lautar viggs lundr[1] hefr nætt til sprunda
—, ef ek næða sofa meðal arma
slæðu[2] Karms Síf; skákat of bindask
ofrækðar við ljósa láss lind.[3]

1. ~~[illegible]~~ varrlautar viggs lundr,
mannkenning, hér: Hallfreðr sjálfr. — 2. slæðu
Karms Síf, ~~[illegible]~~ kona, hér: Kolfinna. — 3.
Eg fæ ekki bundizt ofrástar við ina björtu
konu.

23. Sami: Veitkat hitt, hvat skal verða
verglóðar tróðu[1] á munni — ást rinnumk
til unnardags Ilmar[2] — ef fjölgegnir
fagnendr jötuns sagna[3] fregna, hvat
mik teitir; flók geitbelgs af gyltar
Grísi.[4]

1. ver, haf; verglóð, gull; gulls tróða, kona. — 2. Ilmr,
gyðja, unnar dagr, „verglóð", gull; gulls Ilmr, kona
— 3. jötuns sagnir, manntal jötna, gull; gulls
fagnendr, menn. — 4. eg. hinn fletti „grís"
gyltarinnar, þ.e. Grís Sæmingsson.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

10

24. Sami: Hirðinaumur sævar báls!
Koma allar sléttfjallatar heim ór seljum; hams er góðr á fljöðum; nú selk af mína ábyrgð, þótt ölbekkjar Syn[2] ýfisk nekkvat; hverr seggr taki við sínum svarra.

1. Hirðinaumur sævar báls, konur. – 2. Syn, gyðja; ölbekkjar Syn, kona.

25. Grásó Sæmingsson: Námskorð! nú þykki mér nökkurr sveinn veða ótinn, meðan ek vaðs heiman; lítk hví sumt mun sæta[2]. Hér hafa gestir görva þungliga slaug[3]; kona gengr út grátin; sjáligr svarri þerrir augu.

1. kvenkenning. – 2. eg sé, hversu á sumu stendr. – 3. slaug, usli, óskundi.

26. Hallfreðr: Mjök tegask[1] dulrækinn[2] seima sekkvir sœkja mik; verðk fyr hótum þegns; vér munum, snót, hvern dag dýrra; heldr mun blautgeirs hæli-Baldri[3] meira fyr því, an sleikja sinn blót-trygil innan; erumk slíks ván.

1. leitast við. – 2. dul, heimsku mikillæti; dulrækinn ~~Steerit~~ ofmetnaður. – 3. blautgeirs hæli-Baldr, mannkenning.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

~~28~~. 27. Sami: Þá mun minn hugr verða reyndr róg-herðöndum[1] at ráðnu málma sennu[2] – minnumk við Kolfinnu – ef svát örr uppsátrs viggjar boði vísar mér at Grísi á eyri; hyggjum vel at láta þat.[3]

1. mannkenning. – 2. ráðin málma senna, in ákveðna hólmganga. – 3. ~~[illegible]~~ ég hygg gott til þess.

28. Sami: Mér þykkir, es ek þekki[1] Gunni þunn-ísunga[2], sem fley fljóti fleybrautir meðal tveggja eyja; en þás sék á saums Ságu[3] í kvinna flaumi[4], sem skrautbúin skeið skríði með gyldum reiða.

1. þekki ~~[illegible]~~ merkir hér: sé. – 2. ísungr, höfuðdúkr; Gunnr, valkyrju-heiti; þunn-ísunga Gunnr, kona, hér Kolfinna. – 3. saums Sága, kona. – 4. flaumr, hér flokkr.

29. Sami: Illrar tíðar[1] hefk fengit auðs all-drengila – mik hefr gramr ok jarl of framðan gjöllu golli – ef skalk gjalda matvísum Grísi glapskuldir fyr minstan verka[2] ok hefk þeygi gjálfrleygs mörk.[3]

1. Á óheilla stundu. – 2. verki, hér: bragr eða kviðlingar. – 3. leygr, logi, eldr; gjálfrleigr, sjávareldr, gull; mörk gulls, kona, hér: Kolfinna; „og fæ eg þó eigi konunnar.“

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

30. Vísan er úr ~~Óláfsdrápu~~ erfidrápu Óláfs Tryggvasonar og kemr síðar.

31. <u>Hallfreðr</u>: Est bœrr, hjaldr-örr[1], at heyra hróðr görvan um þik.

1. <u>hjaldr</u>, orusta; <u>hjaldrörr</u>, gunnreifr, sighvatr. 'Þér samir vel að heyra lof, er ég hefi orkt um þig'.

32. <u>Sami</u>: Ási hnauð mér við hjarta síðu; hreggblásin uðr[1] hefr mjök at öðru aflat báru skafli; marr skotar mínum knerri af nökkvi[2]; mjök sink vátr; úrþvegin alda munat[3] eira[4] sínu skaldi.

1. <u>uðr</u>, unnr, unn, alda, hér: hafið. – 2. særinn velkir knör minn af einhverri ástæðu; skáldið telr ~~xx~~ hafganginn sem feigðarboða sinn. – 3. <u>munat</u>, mun eigi. – 4. <u>eira</u>, hlífa.

33. <u>Sami</u>: Fjölerrin[1] hörduks Rindr[2] mun þerra sér of mjúka brá hvítri hendi ~~x~~, – ef morðveggs meiðar[3] – fljóð gat fremðar-æði – skulu leggja mik dauðan út of borð. Vask, átr ungr, fljóði at sútum.

1. <u>Fjölerrin</u>, bráð-skörulég. – 2. <u>hörduks Rindr</u>, kona, Kolfinna. – 3. <u>morðveggr</u>, skjöldr; <u>morðveggs meiðar</u>, menn.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

34. Sami: Ek mænda nú andask senn sorglaust, ef vissak borgit sálu minni; ungr vask harðr í tungu; veitk, at of sýtumk vætki,[1] — hverr verðr dauðr — nema hræðumk helvíti; goð valdi,[2] hvar aldri skal slíta.

1. ~~ekkert~~. — 2. ráði.

Drápa um Hákon Hlaðajarl.

1. Enn ríki rækilundr randfárs,[1] brumaðr hári, stendr askþollum Ullar[2] at miklu trausti austr.[3]

1. rækilundr randfárs, hermaðr, Hákon jarl. — 2. askþollr Ullar [illegible], mannkenning. — 3. austr, í Noregi.

2. Gunnríkr grams rúni,[1] hinns líkar hvöt, lætr heiftbráðr glymja of sik hamri slegnar Högna váðir.[2]

1. grams rúni, sbr. jöfra spjalli; jarl. — 2. hamri slegnar Högna váðir, brynja.

3. Ráð lukusk síðan, at sá spjallráðr konungs spjalli átti eingadóttur Ónars,[1] gróna viði.

1. Ónars ~~Óðins~~ faðir jarðar; eingadóttir (einkadóttir) ~~Óðins~~ Ónars jörðin, hér Noregr.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

4. Stefnir stöðvar hrafna[1] gat teygja at sér breiðleita brúði Báleygs[2] stála ríkismálum.[3]

1. stöð, höfn eða vík; hrafn, hér hestheiti: Stefnir stöðvar hrafna, flota foringi. – 2. Báleygr, Óðinn; brúðr Óðins, jörð, hér: land, Noregr. – 3. stála ríkismál, hernaðr.

5. Því hykk fleygjanda frakkna[1] mjök tranðan at láta ítra Auðs systur[2] eina; jörð ferr und menþverri.[3]

1. frakka, (frakkneskt) spjót; fleygjandi frakkna, hermaðr. Frakka er tilgáta dr. F.J. fyrir „fræggjan". – 2. Auðr, sonr Náttar, bróðir Jarðar; Auðs systir, Jörð, hér: land, Noregr. – 3. menþverrir, mannkenning.

6. Snarr þiggjandi byrjar viggjar[1] spenr barrhaddaða[2] biðkván Þriðja und sik sannyrðum sverða.[3]

1. vigg, hestr; byrjar vigg, skip. – 2. barrhöddud, skógi vaxin; svo til orða tekit ~~af~~ þ. sakir þess, at skáldit líkir landinu við konu, sbr. ~~eftir~~ um Hákon jarl: „brunaðr hári", þar sem hann er nefndr „randfárs rækilundr. – 3. sbr. „stála ríkismálum".

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

15

7. Ok gǫtvar geirrótu[1] jarni séðar[2] hlèðut[3] hanga gagls hungreyðöndum[4] við strengjar hagli[5].

1. geirróta, orusta; gǫtvar, kvk. ft., gerðar, hlífar, brynjur. — 2. jarni séðar, saumaðar, seymdar, járni. — 3. hlèðut, hlífðu eigi, sögnin er hlýja, (hléða, hlèðr). — 4. hanga gagl, hrafn; hungreyðendr hrafns, hermenn. — 5. strengjar hagl, örva-drífa.

8. Ólítit hryngráp Egils vápna[1] brestr úti hart á Hamðis skyrtum[2] frǫmum unndýrs runnum[3].

1. gráp, hagl; Egill, bogvaldr, bróðir Völundar; hryngráp Egils vápna, dynjandi örva-smíðs; — 2. Hamðis skyrtur, brynjur. — 3. mann-dráp. — 2. Hamðis skyrtur, brynjur. Kenning.

9. Þaðan verða bjǫrt fǫt Sǫrla[1] rjóðask í blóði fyrða[2]. Benfúr méilskúrum[3].

1. fǫt Sǫrla, sbr. „Hamðis skyrtur", brynjur. — 2. fyrðar menn. — 3. Þessi tvö orð virðast eiga við síðara helming vísunnar, sem er týndr. Benfúrr, sáreldr, sverð; méilskúrir, bardagi.

—

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Óláfsdrápa.

1. Ýsetrs elds hati vas tolf vetra at aldri, þás hraustr vinr Hörða[2] glæsti herskip ór Görðum[3]; hilmis menn hlóðu hlýrvigg Hamðis klæðum ok hjörva gnýs skýjum sem hjalmum[4]; en stýri mál.[5]

1. ~~Ýr~~, bogi; ~~ísetr~~, hönd; handar eldr, gull; gulls hati; ~~konungr~~, maðr, hér: Óláfr Tryggvason. – 2. vinr Hörða, Óláfr konungr. – 3. Garðaríki. – 4. menn konungs hlóðu skip herklæðum, skjöldum og hjálmum. – 5. Stýrin [illegible] hristust og gnötruðu í sævar-gjálfrinu.

2. Hilmir lét hörð hjalmskóð[1] roðin blóti at Hólmi[2] oks í Görðum austr, – hvat of dylði höldar þess?[3]

1. hjalmskóð, sverð; skóð er skylt orðinu skaði. – 2. Við Borgundarhólm. – ~~Hó~~ 3. Hví skyldi menn draga dul á það.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

17

3. Svá frák hitt, at hǫrgbrjótr hlóð
háva valkǫ̊stu í mǫrgum stað heipt-
um; oft kom hrafn at blóði.

1. Óláfr konungr.

4. Endr lét végrimmr[1] allvaldr kindir[2]
Jamta ok Vinda falla í styr; hann
vandisk snimma á þat; hjǫ̊r-
djarfr Hǫrða dróttinn vas hættr fjǫ̊rvi
Gota[3]; frák gollskerði gerðu geirþey[4] í
Skáneyju.

1. végrimmr, grimmr fornum [x] véum,
sbr. hǫrgbrjótr í næstu vísu á undan. — 2.
kindir, niðjar. — 3. Gotlendinga. — 4. geirþeyr,
bardagi.

5. Hleypimeiðr[1] hlunnviggja hjó
barklaust bǫðserkjar birki[2] í Dan-
marku fyr sunnan Heiðabý.

1. flotaforingi, Óláfr konungr. — 2. bǫð-
serkr, brynja; bǫðserkjar birki, hermenn.
Þetta ~~*~~ hrávíti, sem Óláfr konungr hjó niðr
í Danmǫrku, var barklaust, þar sem þat var bǫðserkjar birki. ~~ok bark~~

18

6. Tyggi[1] Tryggva sonr, lét tíðhöggvit
hræ Saxa á lesti[2] fyrir ljótvaxinn
styggvan (hest) Leiknar[3]; vínhróðigr
vísi) gaf blökku kveldriðu stóði[4] víða
at drekka brúnt blóð margra Frísa.
(rétt skylt: togi í orðinu hertogi)

1. Tyggi, konungr. — 2. á lesti, ennfremr, loks,
(sbr. á ensku: at last). — 3. Leikn, tröllkona;
Leiknar hestr, úlfr. — 4. kveldriðu stóð, úlfar.

7. Ríkr lægir rekka rógs[1] brá líki
Valkera[2]; herstefnir lét hrófnum
goldit hold ~~...~~ Flæmingja.

1. róg, ófriðr; lægir rekka rógs, friðstillir
manna, ~~...~~ sá er hegnir ósiðu og stillir
til friðar ~~...~~ (síns ríkis). —
2. Valkerar, íbúar í Walcheren í Hollandi;
brá líki Valkera, feldi Valkera.

8. Ungr konungr gerðisk ofvægr begja
við Englum; sá naddskúrar nærir[1]
réð morði Norðimbra; ógnblíðr[2] úlfa greddir[3]
eyddi víða Skotum með sverði; seims
skerðir gerði sverðleik í Mön.

1. naddr, broddr. naddskúr, örvadrífa; nærir, efl-
andi. — 2. ógn, orusta; ógnblíðr, gunnreifr. —
3. seðjandi.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

9. 19 Œgir ýdrógar[1] lét eyverskan[2] her ok íra deyja; Týr dýrra tjörva[2] vas tírargjarn;[3] tyggi barði byggvendr brezkrar jarðar en hjó kumbrskar þjóðir; gjóði geira hríðar þvarr ~~hungr~~ gráðr.[4]

1. – ýdróg, bogastrengr; œgir, skelfir; skelfir bogastrengs, hermaðr. – 2. eyversk, úr Suðreyjum. – 2. tjör, kok, spjót; týr dýrra tjörva, mannkenning. – 3. framagjarn. – 4. gjóðr, fuglsheiti; geira hríð, orusta; orustu-fugl, hrafn; gráðr, græðgi, hungr; hrafni þvarr hungr.

—

Erfidrápa um Óláf Tryggvason.

~~Skef~~ Vi 1. Öll Norðr-lönd eru orðin auð at[1] gram dauðan; allr friðr glepsk af falli flugstyggs[2] sonar Tryggva.

1. at, (eldra apt, eða aft) eftir. – 2. flugstyggr, ~~„trauðr~~ „flugskjarr, sá er eigi vill á ~~trauðr flugar~~" flótta leggja.

2. Frægr flugþverrir[1] nam aldrigi vægja fyrri;[2] heldr lét hölda skyndir hug-rekki þekkja sér.

1. sá er stöðvar flótta. – 2. að fyrra bragði

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

3. Geta skal máls þess, es menn kváðu dáðöflgan dolga fangs bör[1] mæla við drengi at vápna sennu: — hnekkir hertryggðar[2] baða[3] sína rekka hyggja á flótta; þróttarorð þess þjóðar sessa[4] lifa.

1. dolg, dólg, fjandskapr, bardagi; dolgafang, brynja; ~~dolg~~ brynju-börr, mannkenning. — 2. hertryggð, öryggi hers; hnekkir hertryggðar, sá er hnekkir öryggleik óvinahers, hér Óláfr Tryggvason. — 3. baða, bað eigi. — 4. þjóðar sessi, konungr.

4. Þar hykk gram, þanns framði gunni,[1] víst mistu[2] til mjök gengis þrœnzkra drengja; mörg drótt kom á flótta; nœfr[3] allvaldr vá[4] einn við tvá snjalla jöfra ok jarl enn þriðja; frægt's at segja til slíks síðar.

1. gunnr, orusta, hér er átt við Svoldrarorustu. ~~orustu~~ — 2. mistu er nafnháttr þátíðar, hafa mist. — 3. nœfr, snœfr, hvatr. — 4. barðist.

5. Brodda flaug vas lítt heft — örvar ~~flugu~~ bitu görva fram á lofti — átr banga bjótendr skyfti spjótum; hitt orð vas mest, at dróttinn minn, hvarkunnr,[1] sótti harðast fram í malma gnaustan[2] fyr sunnan lög.[3]

1. víðfrægr. — 2. malma gnaustan, orusta. — 3. fyrir sunnan [illegible]

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

21

6. Hundmargr[1] hert sótti drasil sunda,[2] þars hætti,[3] en harðfengr hilmir varði Dönum hjalmsprötum[4]; þar fellu fleiri hallvinir mínir með þeima[5] polli skævaðar geima[6]; hlautk meir[7] mein at því.

1. hundmargr, fjölmargr. – 2. drasill, hestr; drasill sunda, skip, hér: Ormr inn langi. – 3. þars hætti, þar er (Svía-konungr) hætti (at sókn-inni). – 4. með sverðum –. 5. þessum. – 6. geimi, sær; skævaðr, hestr; sævar hestr, skip; skips pollr, mannkenning; hér: Ólafr konungr. – 7. meir, síðar.

7. Herskerðir[1] klauf harðan svarðar stofn[2] gunnar eldviðum[3] með sverði sunnr[4]; gramr hann gekk reiðr of skeiðar; gramr kunni sarka[5] holbarkar rá[6] at gunni; margr gumþings heggr[7] lá of höggvinn éarnmunnum[8].

1. hermaðr, konungrinn. – 2. svarðar stofn, höfuð. – 3. gunnar eldviðir, hermenn. – 4. sunnr, suðr, þ.e. suðr við Svoldr. – 5. sarka, rjóða, lita rauðu. – 6. holbörkr, börkr utan um holið, brynja; brynju rá, sverð. – 7. mannkenning. – 8. éarnmunnum, járnmunnum, sverðseggjum.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

22

8. Ramr vígskýs rymr[1] varð und
randar himni of Vinda myrði[2]; spjör[3]
knáttu glymja, en þat lýsik; varghollr
hirtir viðris veltireitar[4] með harðan
hnitvegg[5] stóðsk marga frimu við
fjöld seggja.

1. vígskýja, skjöldr; vígskýs rymr, skjalda-brak. – 2. Vinda myrðir, Óláfr konungr. – 3. spjót.
– 4. viðir, sjór; viðis veltireið, ruggandi vagn hafsins, skip; skips hirtir, mannkenning.
– 5. hnitveggr, skjöldr.

9. Hlífa gölkn[1] sögðu upp lög, gnóg til
gumna feigðar; líf lagðisk fírum[2]
skjótt við randar bölkn[3].

1. gölkn, skrýmsl, grand; ~~hjá~~ hlífa gölkn, ~~ve~~ sverð. – 2. mönnum. – 3. rönd, skjöldr;
randar balkar, skjaldgarðr, skjaldborg.

10. Hykk lognárungum[1] Leifa brautar[2] væru
leitt at eiga geirs geigurþing[3] við gumna stjóra,
þás ~~fox~~ fræknir fákhlaðendr farligs hlífs[4]
gingu fram at jarla vin með hringskyrtur[5],
hamri þæfðar.

1. Leifi, sækonungr; Leifa braut, sjór; sjávar lög, gall; gulls-nárunar, mannkenning. – 2. ... ~~[illegible]~~ nafnháttr þátíðar.

Viðbe

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

3. geirs geigurþing, orusta. – 4. húfr, 3. og 4: umfar skipssúðar frá kili; oft haft sem pars pro toto um skipssúð eða skip; farligr, sá er fer vel, eða fagrligr; fákr farligs húfs, skip; blakendr skips, menn. – 5. hringabrynjur; ~~[illegible]~~

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

23

11. Verkendr Heðins serkjar[1] sukku sárir í böð[2] mör af Naðri[3]; gerðut vægjask við naddbangs fár[4]; vanr[5] mun Ormr lengi slíkra drengja, hvars skríðr með lið lýða, þótt alldýrr konungr stýri Ormi.

1. Heðins serkr, brynja; verkendr brynju, smiðir brynju, menn. – 2. orusta. – 3. Ormr inn langi. – 4. þeir hlífðu sér ekki í orustunni. – 5. vanr mun Ormr slíkra drengja, slíka drengi mun vanta á Orm.

12. Ýtar, þeir er víðast nenna[1], látask eigi of finna enn mann fremra folkreifum[2] Áleifi.

1. fara. – 2. folk, orusta, folkreifr, gunnreifr.

13. Bleyði firðr Breta stríðir[1], sás vardi við Hoðlönd, firðisk vétr[2] við bráðan bekkdóm Heðins rekka[3]; hann lét mörg skot[4] verða roðin blóði of sanna sök; sverðjalmr[5] óx þar fyr skylja[6]; ek frá skilit.[7]

1. lítt, ekki. – 2. Heðins rekkar, Hjaðningar; bekkdómr Hjaðninga; orusta. – 4. sverð. – 5. vopnabrak. – 6. skyli, konungr. – 7. Eg frétti greinilega, áreiðanlega.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

24

14. Hverr maðr und sólar jaðri vas hræddr við örvan hugdyggvan son Tryggva; malmþings meiðar[1] óðusk.[2]

1. ~~malmþings meiðar~~, bardagamenn
2. óask, óttast, hræðast.

15. Þjóð mundi varliga hrjóta et langa lung[1] und ríkum gram — blóð kom á þiðan þröm látsíks[2] — meðan vinir ítrs jöfurs áttu varða sverðum innanborð; sú verðung[3] gerðisk vel at morði.

1. skip, hér átt við Orm[inn] inn langa.—
2. síkr, fisktegund; látsíkr, sbr. dalfiskr, ormr, þ.e. Ormr inn langi. — 3. hirð.

16. Týr Heðins meyjar[1] lét sverða vind, vígþey,[2] verða harðgørvan hjörvi[3] á víða Holms sundi; mörg bitr benkneif[4] óð í blóði fyr Áleifi áðr an Eiríkr næði Ormi eða meira hlut.

1. Heðins mær, Hildr, valkyrja, orrusta; Týr orrustu, hermaðr, hér: Óláfr konungr. — 2. víg-þeyr, bardagi. — 3. með hjörvi. — 4. benkneif, ~~[illegible]~~ eggvopn.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

25

17. Brôsæll jöfurr réð norðan útfermdum Ormi
~~norðan~~ á móti Eireki, — snörp
sverða snót[1] varð at[2] þat, — en hefnir
Hákonar[3] styrði sunnan þeim húfjôfnum
hlýrs gota[4]; ~~sunnan~~ áðr óx gunnr[5]
of góðan gram.

1. sverta snót, ~~[illegible]~~ orusta. — 2. eftir. ~~3.~~
3. hefnir Hákonar, Eiríkr jarl Hákonarson
4. goti, hestr; hlýr, kinnungr; hlýrs goti,
skip, Ormr ~~[illegible]~~ inn langi. — 5. orusta.

18. Gott es mönnum at frétta gerva at
þvi — gunnr óx fyr sunnan haf; svart
bitu fjörrönn[1] feigra fyrða, — hverr
rekka randláts viðir[2] kváðu rakk-
ligaet fylgja Áleifi; vinnik sléttan
sylg Surts ættar.[3]

1. fjörrann, ~~[illegible]~~ brjóst. — 2. rand-
láð, skjöldr; randláts viðir, mannkenn-
ing. — 3. Surts ætt, jötnar; ~~[illegible]~~
sylgr, drykkr; drykkr jötna; Suptunga
mjöðr, skáldskapr; eg yrki slétt.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

19. Ógræðir armgrjóts[1] sá Trana
fljóta útan ok báða Naðra[2] — hann
rand glaðr gekk at gunni — áðr
skjaldþorinn[3], snotr[4] Þórketill helti
hugframr undan af snæris-vitni[5]
ór rammri bǫð[6].

1. armgrjót, gull; [illegible] ógræðir, eyðir, [illegible] gulls, mannkenning. — 2. báta [illegible] — 3. vígdjarfr. — 4. vitr. — 5. vitnir, úlfr, snæris-vitnir, skip. — 6. bǫð, orusta.

20. Veitkat[1] hitt, hvárt skalk leyfa[2] Heita
dýrbliks dynsæðinga hungrdeyfi[3] dautan
eða þó kvikvan, alls[4] seggir segja mér
~~sannlig~~ hvártveggja sannliga; at
hváru[5] mun gramr sárr; hætt's at
frétta til hans.

1. Eg veit eigi. — 2. lofa. — 3. Heiti, sækonungr; Heita dýr, skip; blik skips, skjöldr; skjalda dynr, orusta; sæðingr, már; orustu már, hrafn; hrafns hungrdeyfir, hermaðr, Óláfr konungr. — 4. þar sem. — 5. hvort sem er.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

27

21. Landvǫrðr[1] var ~~sagðr~~ mér firðr ~~lofi~~
lýðum ok láti fyr handan sæ; né
munum-a[2] of bíða meira stríð; oss
væri heilalíkn[3] ef jǫfurr lifði, þótt
særi hauks háklifs elds[3] beldi þeim
svikum[4].

1. Óláfr konungr. — 2. munum eigi. — 3.
full meira bót. — 3. hauks háklif, hǫnd;
handar eldr, gull; særir (flt. af árr) gulls, menn
4. hefði þan svik í frammi, að ráða hann
lifanda af lǫndum.

22. Sá oddbraks árr vas, es sagði þat of
særi læstyggs[2] sonar Tryggva, at lofða[3]
gramr lifði; ǫld kveðr Áleif vesa
kominn ór stála éli; es verr an svá;
menn geta mjǫk ferri[4] sǫnnu[5] máli.

1. oddbrak, orrusta; oddbraks árr, mannkenning. 3. lofða
2. læ, svik; læstyggr, lætrauðr, ósvikall.
menn. — 4. fjarri.

23. Frák skǫp mundut[1] verða þess, at margdýrr
rýrir mundjǫkuls[2] myndi koma ór slíkum styr,
þar es landherr sótti þrótthardan gram Þrænda
með liti lýða; þykkjat mér[3] gotnar[4] geta glíkligs.
1. mundu eigi. — 2. mund-jǫkull, silfr; silfrrýrir, mannkenn-
ing. — 3. eigi þykki mér. — 4. menn.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

28

24. Enn segir sumr seggr auðar kenni[1] frá sárum tyggja[2] eða af kumnum braut ór malma gnaustan austr[2]; nú's sannfregit sunnan morð siklings[3] ór miklum styr; kanka mart við veifanarorði[4] manna.

1. auðar kenni, mannkenning, hér átt við Hallfreð sjálfan. – 2 austr, sbr. suðr sunnr, suðr, sunnan. – 3. konungs. – 4. veifanar- þ. e. við Svoldr. – 3. konungs. – 4. veifanar-orð, ómerkr orðasveimr, staðlausir stafir: Eg gef ekki gaum hviksögum manna.

25. Hykk nennninn dróttinn Norðmanna sóttan und lok[2]; nú es þengill[3] genginn fram[4]; dýrr dróttar stjóri hné; dauði góðs grams brá gæði ófárar þjóðar; allr friðr glepsk af falli flugstyggs sonar Tryggva.

1. ötulan, harðfengan. – 2. litinn undir lok. – 3. konungr. – 4. genginn fram, framliðinn; fram er hér í merkingunni frá, eins og í gotnesku.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur